Вікторія Матвійчук,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А6 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ганна Хворова,
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ МОЛОДШИМ ШКОЛЯРАМ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ЗВУКОВИМОВИ

Мовлення є складним психофізіологічним процесом, що забезпечує комунікацію, соціалізацію та повноцінний когнітивний розвиток особистості в молодшому шкільному віку [5, с. 367; 4, с. 115]. У сучасній освітній практиці спостерігається стійка тенденція до зростання кількості дітей початкових класів із різноманітними дефектами мовлення, серед яких чільне місце посідають порушення звуковимови, дислалія, дизартрія, а також фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ) та загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) [5, с. 370; 1, с. 3]. Мовленнєві розлади у дітей початкової школи не вичерпуються ізольованими дефектами артикуляції, а мають системний характер, оскільки несформованість фонематичного сприймання та звукового аналізу негативно позначається на становленні лексико-граматичної будови, спричиняє труднощі в засвоєнні шкільної програми та призводить до виникнення вторинних розладів писемного мовлення – дисграфії та дислексії [5, с. 372; 4, с. 116]. У зв'язку з цим традиційні методи логопедичного впливу вимагають суттєвого оновлення шляхом інтеграції новітніх науково обґрунтованих корекційно-розвиткових технологій [2, с. 4; 1, с. 4].

Сутність поняття «інноваційна логопедична технологія» в сучасній спеціальній педагогіці трактується як сукупність впроваджених у практику нових методів, прийомів і засобів, які володіють підвищеною корекційною ефективністю порівняно з традиційними підходами та є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності педагога [2, с. 16]. Дослідження М. Лук'янової засвідчують, що логопедія володіє міждисциплінарним характером і функціонує на перетині педагогіки, психології, нейрології та лінгвістики, адаптуючи найбільш результативні методики суміжних наук [2, с. 20; 1, с. 4]. Класифікаційна система інноваційних логопедичних технологій охоплює такі провідні напрями: інтерактивні методики, ігрові технології, інформаційно-комунікаційні засоби (ІКТ), логоритміку, здоров'язбережувальні технології, сучасні види масажу, сенсорні технології та мнемотехніку [2, с. 21]. Застосування зазначеного арсеналу дозволяє запобігти швидкій втомлюваності молодших школярів, підвищує їхній пізнавальний інтерес та забезпечує позитивну мовленнєву мотивацію в освітньому процесі [2, с. 14; 2, с. 20].

Серед інтерактивних технологій корекції мовлення особливий освітній потенціал демонструє дидактичний синквейн (сенкан), що являє

собою неримований п'ятирядковий вірш певної синтаксичної структури [2, с. 23; 2, с. 28]. М. Лук'янова зазначає, що складання синквейна сприяє активізації словникового запасу, закріпленню знань про частини мови (іменники, прикметники, дієслова), розвитку асоціативного й критичного мислення, а також формуванню вміння лаконічно та логічно висловлювати власну думку [2, с. 23; 2, с. 32]. Перший рядок синквейна позначає тему (іменник), другий містить два прикметники, третій – три дієслова, четвертий виражає особисте ставлення у вигляді фрази із чотирьох слів, а п'ятий рядок являє собою слово-резюме чи синонім до теми [2, с. 28; 2, с. 31; 2, с. 35]. Для молодших школярів із мовленнєвими вадами дидактичний синквейн виконує подвійну функцію: виступає захопливою грою для дитини та слугує дієвим діагностичним інструментом для логопеда, дозволяючи оцінити якість засвоєння вивченого лексико-граматичного матеріалу [2, с. 33; 2, с. 38].

Важливим підґрунтям підвищення ефективності логопедичної допомоги є ігрова діяльність, яка в молодшому шкільному віці виступає природним містком між предметно-практичними діями та навчальним процесом [4, с. 117]. Дослідження О. Рудюк доводять, що використання дидактичних, сюжетно-рольових, театралізованих та рухливих ігор забезпечує комплексний вплив на всі компоненти мовленнєвої системи [4, с. 118]. Сенсорні та рухливі ігри з музично-ритмічним супроводом і логоритмікою розвивають координацію рухів, артикуляційну моторику й мовленнєве дихання [2, с. 24; 4, с. 119]. Сучасний етап розвитку логопедії характеризується також активним залученням цифрових інструментів та програмних продуктів (платформ LearningApps, Wordwall, комплексів «Адаптація-Лого»), які візуалізують складні мовленнєві поняття, створюють інтерактивне середовище та персоналізують корекційний процес [2, с. 24; 4, с. 119].

Трансформація системи освіти України та розбудова інклюзивного освітнього середовища зумовлюють перехід від ізольованих логопедичних занять до цілісного логопедичного супроводу молодших школярів із мовленнєвими порушеннями [3, с. 11; 3, с. 19]. Як зазначає І. Радченко, ефективність супроводу визначається дотриманням принципів активної діяльності дитини, диференційованості, системності та адекватності корекційних заходів [3, с. 30]. Визначальною умовою успішного подолання вад звуковимови в умовах інклюзії є полідисциплінарний (командний) підхід, що передбачає узгоджену співпрацю вчителя-логопеда, класного керівника, асистента вчителя, практичного психолога та батьків дитини [3, с. 32]. Включення батьків як рівноправних партнерів у корекційно-розвивальний процес забезпечує систематичне закріплення сформованих мовленнєвих навичок у домашніх умовах та сприяє соціальній адаптації учня [3, с. 34].

Отже, сучасна організація логопедичної допомоги молодшим школярам із порушеннями звуковимови базується на гармонійному поєднанні традиційних класичних методик із новітніми інноваційними технологіями [2, с. 20; 2, с. 61]. Впровадження інтерактивних ігрових методів, дидактичного синквейна, логоритмічних вправ та цифрових засобів стимулює пізнавальну активність учнів, оптимізує процес

автоматизації та диференціації звуків і розвиває зв'язне мовлення [2, с. 20; 2, с. 36; 4, с. 120]. Здійснення системного логопедичного супроводу в умовах інклюзивного навчання на засадах командної взаємодії фахівців і родини створює оптимальні умови для успішного навчання, комунікації та гармонійного розвитку молодшого школяра [3, с. 32].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережна С. Інноваційні форми роботи при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Дніпро : КЗВО «ДАНО» ДОР», 2022. 20 с.

2. Лук'янова М. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення : кваліфікаційна робота магістра / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Запоріжжя, 2025. 69 с.

3. Радченко І. Особливості логопедичного супроводу дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення в умовах інклюзивного освітнього середовища : кваліфікаційна робота магістра / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. 85 с.

4. Рудюк О. О. Ігрова діяльність як ефективний засіб корекційно-розвиткової роботи молодшого школяра з мовленнєвими порушеннями. XI Всеукраїнська науково-практична конференція... Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2025. URL: https://eprints.zu.edu.ua/43568/ (дата звернення: 13.10.2026).

5. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. 5-те вид., переробл. та доповн. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.